

Aile İşletmeleri Yönetimi ile Muhasebeciler Arasındaki Bilgi Asimetrisinin Vekâlet Maliyetine Etkisi: Nitel Bir Araştırma

The Effect of Information Asymmetry on Agency Cost in the Relationship of Family Business Management and Accountants: A Qualitative Research

Arman Teksin TEVFİK

Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul armantevfik@gmail.com

Yılmaz Delil

Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara delil@baskent.edu.tr

Öz

Aile işletmelerinin muhasebecilerle aralarında var olan bilgi asimetrisinin vekâlet maliyetine olan etkilerinin tespit edilmesi çalışmanın amacı olarak belirlenmiştir. Araştırma nitel olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler, faaliyet alanına bakılmaksızın küçük-orta ölçekli aile işletmesi sahipleri ve/veya yöneticileriyle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Bu çalışmada içerik analizi süreci iki araştırmacı tarafından yürütülmüştür

Sonuç olarak; aile işletmeleri sahipleri ve yöneticilerinin büyük bir kısmı muhasebe konusundaki bilgilerinin, işletmelerin mali durumlarını takip edebilecek düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Bilgi asimetrisi oluşmadığı durumlarda, vekâlet maliyetinin azalacağını düşündükleri görülmüştür. Bu nedenle, görüşülen şirketlerin yarısından fazlası kapsamlı bir iç denetim yapmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile İşletmeleri, Bilgi Asimetrisi, Vekâlet Maliyeti

Abstract

The aim of the study is to determine the effects of information asymmetry on agency cost in the relationship of family businesses and accountants. The data used in this qualitative research are gathered through interviews with the owners and/or managers of small-medium sized family businesses regardless of activity area.

In this study the content analysis period was carried out by two researchers.

In conclusion, most of the family business owners and managers stated that they have enough information on accounting to follow the financial situations of the organizations. It was also determined that they think agency cost will go down when no information asymmetry is present.

Keywords: Family Business, Information Asymmetry, Agency Cost.

1. Giriş

Tanım olarak ele alındığında, geniş anlamıyla işletme; bulunduğu ortamdan almış olduğu girdileri, bilgisini ve sahip olduğu teknolojileri bir süreç içinde kullanarak, alıcıları olan insanlara değer ifade eden ve pazarı olan mal ve hizmetlere dönüştüren, bunları oluşturan pazar içerisinde belirlenen fiyattan satan, ancak bu süreç içerisinde herhangi bir ortama zarar vermeyen kendine has kişilik ve kültüre sahip, içinde bulunduğu koşullara uyum gösterebilen, böylece yaşamını sürdürebilen canlı bir sosyal sistemdir (Koçel, 2013: 56). Literatür incelendiğinde aile işletmeleri kavramı üzerine çeşitli tanımlar bulunmakta, ancak var olan bu tanımlar birbirinden farklılık göstermektedir. Bunun nedeni ise, aile şirketlerinin kuruluş, kültürel özellikler, faaliyet gösterilen sektör ve şirketi kuran girişimci açısından çeşitlilik göstermesidir (Fındıkçı, 2008: 16). Aile işletmeleri, sahipleri bir ya da birden çok aile ferdiden oluşan işletmelerdir. Ayrıca, bu aile bireyleri işletme üzerinde yönetim ve işgücü bakımından yüksek oranda kontrol ve etkiye sahiplerdir (Yazıcıoğlu ve Koç 2009: 498). Aile işletmeleri iktisadi büyüme ve gelişmenin en önemli yapı taşlarından biri olarak görülmektedir. (Ağca ve Kandemir, 2008: 209). Aile işletmelerinin ülke içindeki tüm şirketlere oranı, İsveç'te %90, İtalya'da %80, İspanya'da %80 İngiltere'de 75 dir. Ayrıca bu oran, Amerika'da %85 Avrupa Birliği genelinde %90 dır (Upton ve Petty, 2000: 27). Bu oranlar aile işletmelerinin milli gelirin ve ülke içinde üretilen katma değerinin büyük bir bölümüne de sahip olduklarını gösterir.

Küçük aile işletmelerinde işlerin büyük bir bölümünü aile bireyleri yaparken, işletme büyüyüp yapısı genişledikçe, aile bireyleri şirketi yönetmek ve uzmanlık gerektiren sorunların çözümü ulaştırılması konusunda sıkıntı yaşamaktadırlar (Yazıcıoğlu ve Koç, 2009: 499). Bu gibi durumlarda işletme bazı işleri başka firmalara yaptırma yoluna gitmektedir. Bir görevi yapması için başkasına vekâlet veren kişi yani, asil (principle), görevi istenildiği şekilde yapmak için sorumluluğu alan kişi ise vekildir (agent) (Mengi, 2013: 99).

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, aile işletmeleri yönetimi ile muhasebe işlemlerini gerçekleştirmek için vekâlet verdikleri muhasebeciler arasındaki bilgi farkının, muhasebeci hatalarından kaynaklı maliyetleri nasıl etkilediğini araştırmak ve bu etki sonucunda ortaya çıkabilecek sonuçların nasıl çözümlendiğini ortaya çıkarmaktır.

Çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran en büyük özellik ise, araştırmanın nitel bir araştırma olma özelliği taşımasıdır.

2. Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi, araştırmanın evreni, örnekleme ve veri toplama süreci ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Bölüm sonunda araştırma sonucunda elde edilen bulgular ifade edilmiştir. Araştırmanın bulguları başlığı altında; katılımcıların demografik özellikleri, tanımlayıcı istatistikler ve değişkenler arasındaki ilişkiler yorumlanmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Yönetici ve/veya şirket sahibiyle muhasebeci arasındaki bilgi asimetrisinin, vekâlet maliyeti üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunun tespiti, bu etkinin sonuçlarının nasıl değerlendirildiği ve karşılaşılan vekâlet maliyeti sonucunda ne tür politikaların izlendiği, çalışmanın amacı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın yukarıda belirtilen amacı çerçevesinde aşağıda sorulara cevap aranmıştır:

1. Aile işletmelerinde muhasebe işlemleri nasıl yürütülmektedir?
2. Aile işletmeleri yöneticileri ve/veya şirket sahiplerinin muhasebe bilgileri ne durumdadır?

3. Aile işletmeleri yöneticileri ve/veya şirket sahiplerinin muhasebecileriyle yaşadıkları sorunlar ve muhasebeye bakış açıları nelerdir?
4. Aile işletmeleri yöneticileri ve/veya şirket sahibiyle muhasebeci arasındaki bilgi asimetrisi, vekâlet maliyeti üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?
5. Aile işletmelerinde yönetici ve/veya şirket sahibiyle muhasebeci arasındaki bilgi asimetrisinin, vekâlet maliyeti üzerindeki etkisinin sonuçları nasıl değerlendirilmektedir?
6. Aile işletmelerine özel bir denetim şekli var mıdır? Yapılan denetimlerin şirkete maliyeti nedir?
7. Aile şirketleri yöneticileri ve/veya şirket sahiplerinin karşılaştıkları muhasebe hatası ve/veya hileleri nelerdir? Karşılaşılan hata ve hileler sonucunda uygulanan yol nedir?
8. Olası bir vekâlet maliyeti sonucunda ne tür yollar izlenmektedir?

2.2. Araştırmanın Önemi

Literatür incelemelerinde, aile işletmelerinde, yönetici ve/veya şirket sahipleriyle muhasebecileri arasındaki bilgi asimetrisinin vekâlet maliyetine nasıl bir etkiye sahip olduğu konusunun henüz incelenmiş bir konu olmaması, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran en büyük özellik ise, araştırmanın nitel bir araştırma olma özelliği taşımasıdır. Araştırma için anket yerine yüzyüze görüşme tekniğinin tercih edilmesi araştırmaya farklı bir boyut katmaktadır. Yapılan geniş çaplı literatür araştırmaları sonucunda, konuyla ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır.

2.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Araştırma kapsamını, muhasebecileriyle bilgi asimetrisi kaynaklı vekâlet maliyeti yaşamış, aile işletmeleri yönetimleri oluşturmaktadır. Verilerin elde edilebilmesi için kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Aile işletmeleri yönetimleriyle birebir görüşülmüş, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak veri setleri oluşturulmuştur. Araştırmanın zaman ve maddi kısıtları büyüktür. Hedef kitleye ulaşılmada sorun yaşanmamış ancak randevu alınmasında yaşanan problemler, görüşmelerin uzun sürmesi ve görüşmelerin aile işletmesi sahipleri ve yöneticilerin makamlarında yapılmış olması zaman ve maddi kısıtların artmasına neden olmuştur. Örneklem grubu ile yapılan mülakatlarda, mülakat yapılan kişinin demografik özellikleri, mülakat yapılan ortam ve mülakat yapıldığında içinde bulunduğu ruh hali de, araştırmanın kısıtlarındandır. İşletmeler yüksek lisans ve doktora tez araştırmalarına sıcak bakmamakta ve yardımcı olmayı istememektedir. Bu nedenle birçok görüşme talebi daha ilk telefonda reddedilmiştir.

2.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Nitel araştırmalarda, herhangi bir araştırma modeli kullanılmamaktadır. Ayrıca nitel araştırmalar sonuç değil, süreç odaklıdır. Bu nedenle, araştırma ile ilgili herhangi bir hipotez öngörülmemiştir.

2.5. Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırmaların tarihsel kökenine bakıldığında antropoloji, sosyoloji ve insan bilimleri ve değerlendirmelerinden geldiği görülmektedir (Creswell, 2013: 13). Nitel araştırmada elde edilen veriler, nicel araştırmalarda yapılan aksine çoğu zaman sayılarla ifade edilemez. Bazı durumlarda nitel araştırma verilerinde sayısal analizler yapılabilir de, esas amaç araştırma yapılan konu hakkında, okuyucuya tanımlayıcı ve gerçekçi sonuçlar verebilmektir. Nitel araştırma yöntemlerindeki yaklaşım ve metodlar 1990'lardan 21. yüzyıla doğru sayı ve çeşitlilik açısından daha gözle görülür hale gelmiştir.

2.5.1. Metodolojik Yaklaşım

Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden biri olan durum (örnek olay) çalışması ile yürütülmüştür. Durum çalışması; olayların ilişkili olduğu sınırlar içinde (ortam, bağlam, v.b.) bir veya birden çok durumla ilişkili etkenleri, ilgili durumu nasıl etkilediklerini ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerini bütüncül bir yaklaşımla, çok yönlü olarak derinlemesine inceleyen çalışmalardır (Creswell, 2007: 73; Şimşek ve Yıldırım, 2013: 83).

Durum çalışmalarının genel olarak dört türü bulunmaktadır: Bütüncül tek durum deseni, iç içe geçmiş tek durum deseni, bütüncül çoklu durum deseni ve iç içe geçmiş çoklu durum deseni (Şimşek ve Yıldırım, 2013: 326-328).

Bu çalışmada bir durum içinde birden fazla alt birimi kapsayan durum çalışması desenlerinden "iç içe geçmiş tek durum deseni" kullanılmıştır.

2.5.2. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcıları, 1.000.000.-TL ile 10.000.000.-TL arası ödenmiş sermayeye sahip küçük-orta büyüklükteki aile işletmeleri sahip ve yöneticileri arasından seçilmiştir.

2.5.2.1. Örneklem Seçimi

Bu çalışmada, örneklem seçerken zengin bilgiye ve deneyime sahip bireylere ve kritik durumlara ulaşmak için kullanılan amaçlı örneklem çeşitlerinden "kartopu veya zincirleme örneklem" yöntemi kullanılmıştır (Patton, 1990: 76-177). Örneklem seçilirken, görüşülen kişilerin işletme sahibi ya da yalnızca üst düzey yöneticiler arasından olmasına özen gösterilmiştir.

Bir aile şirketi bulunarak, onun yardımıyla ikinci ve ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilmiştir. Böylece örneklem büyüklüğü genişletilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan 2004: 45).

Nitel araştırmalarda çeşitli örneklem seçim teknikleri bulunmaktadır. Literatürde, nitel araştırmalarda en çok karşılaşılan örneklem seçim teknikleri; maksimum çeşitlilik, tipik durum, kritik durum, aşırı veya aykırı durum, benzeşik, kartopu ve zincir, doğrulayıcı veya yanlışlayıcı, zincir, ölçüt ve kolay ulaşılabılır durum örneklemesi teknikleridir (Şimşek ve Yıldırım, 2013: 75).

2.5.2.2. Örneklem Büyüklüğü

Örneklemin uygun ve yeterli sayıda olması, araştırmanın iç ve dış geçerliliği için önemlidir ve örneklem büyüklüğünü belirlemede araştırmanın odağı, veri miktarı ve kuramsal örnekleme dikkate alınması gereken unsurlardır (Şimşek ve Yıldırım, 2013: 142-143).

Bu çalışmada katılımcılardan derinlemesine bilgi edinilmesi planlanmıştır. Nitekim Yıldırım ve Şimşek (2013) verinin derinliği ve genişliğinin örneklem büyüklüğü ile ters orantılı olduğunu ve durum çalışmalarında ayrıntılı ve derinlemesine bir araştırma yaklaşımı benimsendiğinden dolayı görece olarak küçük örneklem büyüklüğünün olacağını ifade etmektedirler.

Örneklemin büyüklüğü, öğrenilmek istenene, güvenilirliği ve kullanışlı olan veriye, elde bulunan kaynaklar ve zaman ile neler yapılabilir sorusuna ve yapılan çalışmanın amacına bağlıdır (Türnüklü, 2000: 548). Bu nedenle araştırmaya başlandığında herhangi bir örneklem sayısı belirlenmemiştir. Araştırma sorularına verilen cevaplar tekrarlamaya başladığında görüşmeler kesilmiştir (Yılmaz, 2014: 9). Çalışma 10 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

2.5.3. Katılımcıların Özellikleri

Katılımcılar ve çalıştıkları şirketlere ilişkin bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2'de verilmiştir. Çalışmada katılımcıların bilgilerinin gizli tutulmasına yönelik olarak katılımcılar; katılımcı 1 (K1), katılımcı

2 (K2), katılımcı 3 (K3), olarak kodlanmıştır. Katılımcıların çalışma ortamlarına ilişkin tanımlayıcı bilgiler ise doğrudan veya dolaylı olarak deşifre edilmemiştir.

Tablo 1: Katılımcılar ve Çalıştıkları Aile İşletmesine İlişkin Bilgiler

	K1	K2	K3	K4	K5
Yaş	30	58	31	35	35
Medeni Durum	Evli 2 Çocuk	Evli 2 Çocuk	Evli	Evli 3 Çocuk	Bekâr
Muhasebe Eğitimi Alma Durumu	Var (Üniversite)	Yok	Var (Üniversite)	Var (Üniversite)	Var (Üniversite)
Şirketteki Rolü	Şirket Sahibi ve Yönetici	Şirket Sahibi ve Yönetici	Yönetici	Şirket Sahibi ve Yönetici	Şirket Sahibi ve Yönetici
Şirkette Çalışma Süresi	10	43	2,5	14	5
Şirket Sahipleriyle Akrabalık Derecesi	Aile	Aile	Arkadaş	Aile	Aile
Şirket Kuruluş Tarihi	1978	1951	1969	1993	2011
Çalışan Kişi Sayısı	200	70	140	34	35
Şirket Öz Sermayesi (TL)	2.500.000.-	7.500.000.-	4.000.000.-	2.000.000.-	4.000.000.-

Tablo 2: Katılımcılar ve Çalıştıkları Aile İşletmesine İlişkin Bilgiler (Devamı)

	K6	K7	K8	K9	K10
Yaş	40	51	48	36	49
Medeni Durum	Bekâr	Evli 2 Çocuk	Bekâr	Evli 1 Çocuk	Evli 2 Çocuk
Muhasebe Eğitimi Alma Durumu	Var (Üniversite)	Yok	Yok	Var (Üniversite)	Yok
Şirketteki Rolü	Yönetici	Şirket Sahibi ve Yönetici	Şirket Sahibi ve Yönetici	Yönetici	Şirket Sahibi ve Yönetici
Şirkette Çalışma Süresi	6	31	13	15	21
Şirket Sahipleriyle Akrabalık Derecesi	Aile	Aile	Aile	Akraba	Aile
Şirket Kuruluş Tarihi	2010	1985	2000	2000	1995
Çalışan Kişi Sayısı	34	50	22	10	15
Şirket Öz Sermayesi (TL)	2.500.000.-	6.000.000.-	5.050.000.-	2.250.000.-	2.500.000.-

2.5.4. Veri Toplama Yöntemi

Nicel araştırma teknikleri ölçümleri dikkate alırken, nitel araştırma teknikleri ölçümden farklı olarak belirli açıklamaları olanaklı kılacak ilişkileri ortaya koymaya, hangi olay ve olgular, hangi durum içerisinde gerçekleşmektedir buna odaklanır (Artup ve Tarım, 2006: 29).

Nitel araştırmalarda üç çeşit görüşme tekniği kullanılmaktadır. Bunlar, yapılandırılmış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşmelerdir (Karasar, 2006). Eğer görüşme amaçlandığı şekilde gerçekleştirilebilirse, diğer veri toplama yöntemlerinde elde edilemeyecek verilere ulaşılabilmesi mümkün olabilmektedir (Tekin, 1991: 102). Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri

uygulandığında, görüşmeler için standart sorular hazırlanır ve bütün görüşmelerde aynı sorular, aynı sırayla sorulur (Sema, İftar ve Uzuner, 2000: 39).

Görüşme sırasında sorulacak sorular için formlar hazırlanmıştır. Elde edilen sorular, ilk aşamada birbirinden farklı işletme sahibi/yöneticiyle yapılan dört görüşme ile denenmiştir. Bu deneme sonuçları, bağımsız başka bir uzmana incelenmiş, fikirleri alınmış ve sorunlar giderilerek son haline getirilmiştir. İşletme sahibi ve/veya yöneticinin muhasebe ve mevzuat konusundaki bilgi derecesi öğrenilmeye çalışılmıştır. Vekâlet verdiği muhasebe elemanlarının hataları sebebiyle katlanmak zorunda kaldıkları artı ya da eksi maliyetler araştırılmıştır. Hazırlanan sorularla, işletme sahibi ve/veya yöneticinin, muhasebecisiyle arasındaki bilgi asimetrisinin vekâlet maliyetine etkisi bulunmaya çalışılmıştır. Bu maliyetleri en aza indirebilmek için, şirket içinde herhangi bir denetim mekanizmasının olup olmadığına bakılmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi yoluyla analiz edilmiştir. İçerik analizi, kullanılan bağlamla ilgili olarak metinlerden ya da diğer anlamlı içeriklerden bilimsel yöntemlere dayalı (güvenilir, geçerli, v.b) olarak çıkarımlar yapmak için kullanılan bir yöntemdir (Krippendorff, 2004 ve Neuendorf, 2002). Bu çalışmada, içerik analizi süreci iki araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Kodların oluşturulmasında tümevarımcı kodlama tekniği kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 2015: 58). Bu süreçte veriler satır satır gözden geçirilerek kuramsal çerçeveden de hareketle metinlerle ilişkili kodlar oluşturularak listelenmiş, kodlar gözden geçirilerek kategoriler oluşturulmuş ve gerekli ise üst bir kategoride birleştirilerek temalar oluşturulmuştur.

Verilerin analizinde MAXQADA 12 programından yararlanılmıştır. Veriler analizi sürecinde oluşturulan kodlar, kategoriler ve temalar araştırmacı tarafından tekrar tekrar gözden geçirilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen sonuçların tutarlılığını sağlamak için kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik, araştırmacıların yapmış olduğu kodlamaların başka kodlayıcıların yapmış oldukları kodlamalar ile karşılaştırılması ile test edilmektedir (Miles ve Huberman, 2015: 64). Güvenirliğin hesaplanmasında toplam verinin en az %10'u rastgele seçilerek farklı kodlayıcılar tarafından kodlanmakta ve kodlayıcılar arası tutarlılık da Cohen kappa gibi çeşitli yöntemlerle incelenmektedir (Lombard, Snyder-Duch ve Bracken, 2002). Bu çalışmada kodlayıcılar arası güvenilirliği sağlamak için görüşme sonrası araştırmacılar tarafından oluşturulan kodlanan metin bölümlerinden rastgele seçilen %10'luk bölüm ile kod listesi bu çalışma konusunda uzman başka bir araştırmacıya gönderilmiştir. Katılımcıdan metin bölümlerini kodlarla eşleştirilmesi istenmiştir. Eşleştirme işlemini yapamadığında kendisinin önerisi olan kodu yazması istenmiştir. Daha sonra ise; araştırmacıların yapmış oldukları kodlamalarla katılımcının yapmış olduğu kodlamalar karşılaştırılmış ve Cohen Kappa değeri hesaplanmıştır. Kodlardaki doğruluk oranı %88,23 olarak bulunmuştur. Bu bağlamda kodlamaların güvenilir olduğu söylenebilir.

Creswell ve Miller (2000) nitel araştırmalarda geçerliğin sağlanmasına yönelik çeşitli stratejilere değinmektedir. Bunlardan bazıları; çeşitleme, katılımcı kontrolü, işbirliği, denetim yolu, akran sorgulaması, kalın ve zengin betimlemedir. Çalışmanın geçerliğini sağlamak için Creswell ve Miller (2000)'in belirtmiş olduğu stratejiler bağlamında şunlar yapılmıştır:

Çeşitlemenin farklı yollarla sağlanabileceği belirtilmektedir. Örneğin; veri kaynağı (katılımcılar, v.b.), yöntem (gözlem, görüşme, v.b.), araştırmacı çeşitlemesi bu yollardan bazılarıdır. Zengin bilgiye ve deneyime sahip bireylere ve kritik durumlara ulaşmak için farklı şirket bünyesinde yer alan, farklı sayıda çalışana sahip, farklı öz-sermayesi olan, farklı deneyimdeki ve eğitim düzeyindeki aile işletmesi sahibi veya yöneticilerine ulaşılmıştır. Katılımcı kontrolü, çalışma verileri ve yorumlamalarına ilişkin katılımcıların görüşünü almayı kapsamaktadır. Çalışmada bu

bağlamda verilerin toplanması ve analizi sürecinde anlaşılmayan yerler katılımcılara tekrar gidilerek sorulmuş ve görüşleri alınmıştır.

Denetim ve akran sorgulaması bağlamında veriler iki kişi tarafından kodlanmış ve güvenilirliğin sağlanması için de kodlamaların belirli bir bölümü başka bir kişi tarafından kontrol edilmiştir. Süreçte verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması sürecinde de başka bir göz tarafından kontrol edilmesi sağlanmıştır. Kalın ve zengin betimleme bağlamında ise verilerin yorumlanması sürecinde çalışmada ilgili konu bağlamında katılımcıların söylemlerini yansıtabilecek şekilde cümlelere yer verilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Aile İşletmelerinin Muhasebe İşlerini Yürütülme Şekline İlişkin Bulgular

Görüşmeler sonucunda katılımcıların muhasebeyi kendi bünyelerinde bulundurma ya da bulundurmama durumlarının bazı nedenlerden dolayı zamana göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Şirketlerin zamana göre muhasebeyi kendi bünyelerinde bulundurma durumları ve nedenleri Tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 3: Aile İşletmelerinin Muhasebe İşlerini Yürütme Şekli

Tema	Kategori	Alt Kategori	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
İşletme Dışı Kullanım	Günümüz	Gereksinim Duyulmaması	K4	4	29
		Şirket Bünyesinde Hizmetin Maliyetli Olması	K6		
		Şirket İçi Kullanıma Destek	K8, K10		
	Geçmiş	-	K3, K4, K9	3	21
İşletme İçi Kullanım	Günümüz	Şirketin Büyüyüp İşlerinin Fazlalaşması	K9	5	36
		İşletme Dışı Alınan Hizmet Sorunlarının Giderilmesi	K3, K5		
		Çalıştığı Kurumların İsteği/Finans Kurumlarının İsteği	K1		
		Yasal Gereklilik	K1		
	Geçmiş	Aile İşletmesi Olması	K2	2	14
		İşletme Sahiplerinin Tecrübeye Dayalı Bilgisinin Olması	K2		
Toplam:				14	100

Tablo 3 incelendiğinde örneğin K1 ve K5'in günümüzde, K2'nin geçmişte şirket bünyesinde muhasebe hizmetine sahip olduğu; K3 ve K9'un geçmişte hizmeti dışarıdan alırken farklı nedenlerden dolayı şu an şirket bünyesinde muhasebe hizmetlerinin olduğu görülmektedir.

3.2. Muhasebe Bilgisinin Sorun Çözme Yeterliliği

Katılımcıların sahip oldukları bilgiler doğrultusunda neleri yapabildikleri Tablo 4.'te listelenmiştir.

Tablo 4: Katılımcıların Sahip Oldukları Muhasebe Bilgileri Doğrultusundaki Sorun Çözme Yeterlilikleri

Tema	Kategori	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Yok-Yetersiz	Yeterli Bilgiye Sahip Olmama	K5, K6, K8, K9	4	18
	Sorumluluk Almama	K4	1	4
Var-Yeterli	Defter Tutma	K1, K2, K7, K10	4	18
	Bilanço Hazırlama	K1, K7, K10	3	13
	Beyanname Hazırlama	K1, K7, K10	3	13
	Fatura Kesme	K2	1	4
	Muhasebe Hatalarını Giderme	K1, K2, K4, K6, K7, K9, K10	7	30
Toplam:			23	100

Tablo 4.'te de görüldüğü üzere katılımcıların sahip oldukları bilgi ile daha çok muhasebe hatalarını gidermeye ilişkin sorunları çözdüğü ve yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı da sorun çözmede yetersiz kaldıkları görülmektedir. Katılımcıların %78'i muhasebe bilgilerinin yeterli olduğunu düşünmektedirler. Örneğin, K4'ün sorumluluk almaktan çekindiği, kendine güvenmediği için sorun çözmekten kaçındığı fakat aynı zamanda muhasebe hatalarının giderilmesi konusunda tespit yapabildiği belirlenmiştir.

3.3. İşletmenin Mali Takip Mekanizması Yürütülme Şekli

Görüşmeler sonucunda katılımcıların tümünün işletmelerinde mali takip mekanizmasının olduğu ve bu mekanizmanın işleyişinin / türünün katılımcılar arasında farklı olduğu görülmüştür. Tablo 5.'te katılımcılar arasındaki mali takip mekanizması farklılıkları verilmiştir.

Tablo 5: Aile İşletmelerinde Mali Takip Mekanizması

Tema	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Geleneksel Yöntem	K2, K3, K4, K8, K9, K10	6	46
Muhasebe Yazılımı/Programı	K1, K6, K7, K9, K10	5	39
Elektronik Sistem	K1, K5	2	15
Toplam:		13	100

Tablo 5.'te de görüldüğü üzere K2, K3, K4, K8, K9 ve K10 işletmelerinin mali takip mekanizmaları geleneksel yöntemlerle yürütülürken, K1, K6, K7, K9, K10'nun bu işlemleri muhasebe yazılımı aracılığı ile K1 ve K5 ise elektronik bir sistem ile yürütülmektedir.

3.4. Denetim Uygulama Şekli / Denetimi Uygulayan

Görüşmeler sonucunda katılımcıların tümünün iç ya da dış denetim uyguladığı ve katılımcılar arasında uygulama şekillerinde farklılıkların olduğu görülmüştür.

Tablo 6: Aile İşletmelerinin İç ya da Dış Denetim Uygulama Şekli

Tema	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Firma Sahibi	K4, K6, K7, K10	4	29
Mali Müşavir	K1, K2, K3, K5, K7, K8, K9,	7	50
Dış Denetim Firması	K2, K3, K4	3	21
Toplam:		14	100

Tablo 6.'da görüldüğü üzere denetim, daha çok mali müşavirler tarafından yapılmaktadır. Örneğin, K1 işletmesinde sadece mali müşavir tarafından, K10 işletmesinde sadece firma sahibi tarafından denetlenmektedir.

3.5. Denetimin Aile İşletmesine Maliyeti

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların denetim maliyetlerini karşılama türlerinin farklılık gösterdiği görülmektedir.

Tablo 7: Aile İşletmelerinin Denetim Maliyeti ve Bu Maliyeti Karşılama Türleri

Tema	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Maliyeti Yok	K4,K6,K8,K10	4	27
Kardan Pay	K3	1	7
Çalışanın Maaşı Kapsamında	K1,K2,K3,K7,K9	5	33
Ek Ücret	K2,K3,K4,K5,K10	5	33
	Toplam:	15	100

Tablo 7.'de görüldüğü üzere, görüşmeler sonucunda K4, K6, K8 ve K10 iç denetimin şirkete maliyeti olmadığını belirtmiştir. Bunun en büyük nedeni, aile işletmesi sahibi ve yöneticilerinin yapılan işin kendi görev tanımları içerisinde yer aldığını düşünmeleridir. Ancak diğer katılımcıların şirketlerinde de iç ve dış denetim için belli bir maliyete katılmak zorunda oldukları görülmektedir.

3.6. Denetçilerin Denetimi

Tablo 8'de işletmeler arasında denetleme durumunun farklılaştığı görülmektedir. Tablo 8.'de görüldüğü üzere K2, K3, K5 ve K8 bir denetimin olduğunu ifade ederken, K1, K4, K6, K7, K9 ve K10 denetimin olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 8: Aile İşletmelerinin Denetçileri Denetleme Durumu

Tema	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Denetim Var	K2,K3,K5,K8	4	40
Denetim Yok	K1,K4,K6,K7,K9,K10	6	60
	Toplam:	10	100

3.7. Şirkette Karşılaşılan Sorunların Hata ya da Hile Olma Durumu

Aile işletmelerinin tamamı karşılaştıkları sorunların hile olmadığı düşüncesindedirler. K4 işletme içerisinde şimdiye kadar herhangi bir problemle karşılaşmadığı için, hata ve hile olarak adlandırabileceği bir olay olmadığını beyan etmiştir.

Tablo 9: Aile İşletmelerinde Karşılaşılan Sorunların Hata ya da Hile Olma Durumu

Tema	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Hata	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K9, K10	9	100
Hile	-	0	0
	Toplam:	9	100

3.8. Hata ile Karşılaşma Durumu ve Hata Türleri

Görüşmeler sonucunda katılımcılar arasında muhasebecinin yapmış olduğu hatalarla karşılaşma durumlarının ve hatalarla karşılaşıldığında bu hata türlerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır (Tablo 10.). Daha çok yanlış fatura kesme (%15) ve kayıt hatasının (%27) olduğu dikkati çekmektedir. Diğer katılımcılar arasında karşılaşılan hata türleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Aile İşletmelerinde Muhasebenin Yapmış Olduğu Hata Türleri

Tema	Kategori	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Yok	-	K4	1	4
Var	Belgeleri Kaybetme	K6	1	4
	Cari Takip Hatası	K1, K10	2	8
	Eksik Evrak İşleme	K8	1	4
	Evrakların Zamanında İşlenmemesi	K8	1	4
	İşlemlerin Yanlış İşlenmesi	K8, K10	2	8
	Kayıt Hatası	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K9	7	27
	Kayıt Yapılmasının Unutulması	K9	1	4
	Puantaj Hatası	K3	1	4
	Şirket Sahiplerinin Muhasebeye Müdahalesi	K3	1	4
	Yanlış Fatura Kesme	K6, K7, K9, K10	4	15
	Yanlış Veri	K3	1	4
	Yöneticiler ile Çalışanlar Arasında İletişim Eksikliği	K3, K6, K9	3	12
		Toplam:	26	100

3.9. Vekâlet Maliyeti Durumu

Hatalar karşısında karşılaşılan durumlara göre zararın olup olmama durumu katılımcılar arasında farklılık göstermiştir. Zarar getirisinin olup olmama durumu ve bu durumların nedenleri Tablo 11.'de verilmiştir.

Tablo 11: Aile İşletmelerinde Muhasebe Hatalarının Zarar Getiri Durumu ve Nedenleri

Tema	Kategori	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Var	İletişim Hatası	K3, K6	2	15
	Kayıt Hatası	K2	1	8
	Cari Takip Hatası	K2	1	8
Yok	Altyapının Olmaması	K4	1	8
	Şirket ve Müşterileri Arasında Mutabakata Gidilmesi	K8, K9	2	15
	Şirket Bünyesinde Muhasebenin Olması	K3	1	8
	Şirket Sahiplerinin Bilgi ve Tecrübesinin Olması	K1, K2, K4, K5, K7	5	38
		Toplam:	13	100

Vekâlet maliyeti yaşamadığını belirten aile işletmeleri % 69'luk bir orana sahiptir. Bu işletme sahipleri, vekâlet maliyeti oluşma nedenini tecrübesizlik olarak yorumlamışlardır. Tablo 11.'de

görüldüğü üzere K1, K4, K5, K7, K8, K9 ve K10 yapılan muhasebe hatalarının bir zarar getirisinin olmadığını, K6 olduğunu ifade ederken; K2 ve K3 durumlara göre zararın olduğunu ve olmadığını dile getirmişlerdir.

3.10. Hatanın Ortaya Geliş Şekli

Katılımcılar tarafından, muhasebecinin yapmış olduğu hataların genel olarak şirket içi denetim mekanizması tarafından bir kısmının da rastlantısal olarak ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

Tablo 12: Aile İşletmelerinde Muhasebe Hatalarının Ortaya Çıkış Şekli

Tema	Katılımcılar	Kodlama Sayısı	Yoğunluk (%)
Şirket İçi Denetim Mekanizması	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K9, K10	9	82
Rastlantısal	K7, K9	2	18
	Toplam:	11	100

4. Sonuç ve Öneriler

Aile işletmeleri dünya ve ülkemiz ekonomisi içinde büyük bir yere ve öneme sahiptir. Araştırmalar aile işletmelerinin ömrünün 24 yıl olduğunu göstermektedir (Çetin ve diğerleri, 2010: 21). Bu işletmelerin büyük bir bölümü üçüncü nesil tarafından görülememektedir. Buna rağmen, uygulanan başarılı kurumsallaşma çalışmaları, profesyonel yönetim stratejileri ve vizyonları birçok aile işletmesini başarılı bir şekilde günümüze kadar getirmiştir. Bu aile şirketlerinden bazıları dünya markası olmuş ve ülkemiz ekonomisinde alınan kararların, belirleyicilerinden olmayı başarmışlardır. Aile işletmelerinin bu başarıları, onlar hakkında yapılan bilimsel araştırmaların da artmasına neden olmuştur. Ancak, yapılan araştırmalar incelendiğinde, aile işletmeleri içinde yaşanan bilgi asimetrisine bağlı vekâlet maliyeti kavramının hiç ele alınmadığı görülmüştür. Ayrıca araştırmanın nitel bir araştırma olarak gerçekleştirilmiş olması, bu alanda yapılmış çalışmalardan farklı olarak gelecek çalışmalara önemli ve özgün bir kaynak niteliği oluşturmaktadır.

Yaşanan her türlü problemde sorunların aile içerisinde kalması ve yine aile tarafından çözülmesi gerekliliği düşüncesi, araştırmaya dâhil edilen bütün aile şirketlerinde karşılaşılan bir sorundur.

Aile işletmelerinde yaşanan sorunlar dışarıya yansıtılmadan aile içinde çözülmekte, aile içindeki bireyler birbirlerine sonsuz güven duymakta veya öyle olmasını istemektedirler. Bu nedenlerdir ki; araştırmaya katılan aile şirketlerinin tamamı şirket içinde karşılaşılan sorunları art niyet aramadan, hata olarak nitelendirmişlerdir. Sonuçta hileyi de, hatayı da yapan şirket sahibi ile yönetici arasında kan bağı bulunan bir çalışandır.

Yapılan görüşmelerin hemen hemen hiçbirinde kapsamlı bir denetim mekanizmasına rastlanılmamış, denetimin aile bireyleri ve daha önceden tanıyarak işe aldıkları mali müşavirler tarafından yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu mali müşavirlerle şirket sahibi ve yöneticiler arasında da kan bağı ya da geçmişten gelen bir dostluk ve hukuk olması da ayrıca dikkat edilmesi gereken bir konudur.

Şirketin ilk kuruluş yıllarında aile bireyleriyle birlikte çalışan muhasebeciler, hem kendilerini geliştirmiş, hem de zaman içerisinde, yanına muhasebe işlemlerinin öğretilmesi için verilen aile bireylerine işi öğretmeye çalışmışlardır. Böylece aile bireylerinden bir ya da birkaçı muhasebe konusunda bilgi sahibi olmaya ve ilerleyen yıllarda işletmenin mali takibini yapmaya başlamışlardır. Zaman ilerleyip şirketin işleri rutin bir hal alınca takip mekanizmasının, çeşitli özel yazılımlar ve bilgisayarlı muhasebe programlarıyla desteklenmeye başlandığı gözlemlenmiştir. Bu süreç içerisinde, şirket kuruluşunda muhasebeciyle birlikte işi öğrenmeye

çalışan ilk kuşak uzmanlaşmış ve şirketin üst yönetimine yükselmiştir. Ancak üst yönetime yükseldiği halde denetim olarak adlandırdıkları takip mekanizmasını uygulamaya devam etmişlerdir. Bilginin kaliteli olmasıyla sağlayacağı fayda doğru orantılıdır. Bilgi ne kadar kaliteli ve doğru olursa, o derece faydalıdır. Bu durumda yapılan raporlamanın özelliklerinden en önemlisi bilgiyi tam olarak sunmasıdır. Muhasebenin hazırladığı finansal tabloların kalitesi, işletme yöneticileri ile işletme dışındaki kişiler arasındaki bilgi asimetrisini azaltmaktadır. Bilgi asimetrisinin azaldığı durumlarda, belirsizlik ortadan kalkmakta, şeffaf raporlama yapılabilmektedir. Böylece işletmelerin risk primleri azalmakta ve sermaye maliyetleri düşmektedir (Durak ve Gürel, 2014: 98). Bir ülke içerisinde kamulaştırma ve yolsuzluklar çok ise, genellikle sözleşmeler gizlice yapılmaktadır. Böylece taraflar politik ve sosyal incelemelerden kurtulmuş olmaktadır. Bu durumdaki ülkelerde yaşanan bilgi asimetrisini azaltmak için, finansal tablo ve raporlara çok az başvurulmaktadır. Tablo ve raporlara olan ihtiyacın azalması muhasebe kalitesini düşürmektedir. Ancak yasaların doğru uygulandığı, yolsuzlukların çok az olduğu ülkelerde ise durum tam tersine dönmektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, genellikle, şirket sahibi ve yöneticileri muhasebe bilgilerinin yeterli derecede olduğu görüşündedirler. Muhasebe eğitimi almamış olsalar bile, bir aile şirketi geleneği olarak zaman içinde kendilerini geliştirmiş, şirketin girdi çıktılarını muhasebe anlamında takip edebilir hale gelmişlerdir. Çoğu yönetici, direkt olarak muhtasar ve KDV beyannamesi düzenleyemiyor olsa bile, bu beyannamelerin ne için ve nasıl hazırlandığını, içeriklerinde nelerin yer aldığı ve mevzuattaki uygulamalar konusunda bilgiye sahiptirler.

Kurumsallaşmamış aile işletmelerindeki denetim, literatürde geçen denetimden farklı olarak algılanmakta kasa, stok ve cari takibi denetim olarak algılanmaktadır. Eğer buralarda hata yoksa denetimin düzgün yapıldığı düşünülmektedir. Böyle bir uygulama sonucunda çoğu aile işletmesi için denetimin herhangi bir maliyeti de bulunmamaktadır. Çalışanlar zaten maaş almaktadırlar ve denetim için ayrıca bir ücret ödemeye gerek yok mantığı çoğu aile işletmesinde kabul gören bir bakış açısıdır.

Denetçilerin aile bireyleri ya da çalışanlardan oluştuğu bir ortamda, denetçilerin denetiminden söz edilmesi mantıksız olmakla birlikte, araştırmaya konu olan aile işletmelerinin %40'lık bir bölümü denetçilerin denetimini yaptıklarını belirtmişlerdir. %60'lık bir bölüm ise denetime gerek olmadığını konusunda hem fikirdir. Ancak burada denetleyenin baba, amca, dayı vb. ve denetlenenin kardeş, çocuk, yeğen vb. olduğu düşünülürse, işletme içi denetim mekanizmasının sağlıklı olarak işletilebilmesinin zor olacağı görülmektedir.

Araştırmada görüşülen aile işletmesi sahibi ve yöneticilerin büyük bir çoğunluğu hile ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. İşletme içi sorun yaşadığını belirten 9 görüşülenden tamamı, yapılanların bir hata olduğunu, çalışan ve yöneticinin bir kastı olmadığını belirtmişlerdir. Yaşanan hataları kendi içlerinde bir şekilde düzeltmiş ve yaşamlarına devam etmişlerdir. Hile olduğu işletme tarafından bilindiği halde, bu hilenin hata olarak adlandırılması, aile işletmelerinin rakiplerine, iş dünyasına fırsat vermemek adına geliştirmiş olduğu bir koruma mekanizması olarak düşünülebilir. Bu davranış şeklinin işletmenin zayıf olduğunu düşündüğü yönlerinin, istemeyerek de olsa ifşa edilmesinin önüne geçmek amacıyla geliştirilmiş olması muhtemeldir.

Aile işletmelerinde yaşanan hile ve hataların büyük bir bölümü muhasebe hatalarıdır. Yapılan muhasebe hataları hemen hemen bütün işletmelerde aynıdır. Evrak kaybı, cari takip hatası, eksik evrak işleme, evrakların zamanında işlenmemesi, kayıt hataları, işletme sahiplerinin muhasebeye müdahalesi, yanlış fatura düzenleme bu hatalardan bazılarını oluşturmaktadır. Ancak en yüksek oran, kayıt hatası ve yanlış fatura düzenleme üzerine yoğunlaşmaktadır.

Araştırmada, görüşme yapılan şirket sahiplerinin tecrübesinin, muhasebe hatalarının zararlarını engellediği yönünde çıkmıştır. Bunu beyan eden şirket sahibi ve yöneticileridir. Bu gerçekten böyle olabilir. Ancak, aile işletmelerinin yapısı gereği, kendini tecrübeli olarak adlandıran şirket sahiplerinin, yapılmış olan eski hataları perdelemesi sonucunda da bu verilere ulaşılmış olabilir. Çünkü yapı itibarıyla aile işletmelerinin şirketin aleyhine bilgi vermesi aile içinde yaşanan bir problemin dışarıya aktarılması ile aynı anlamda görülmektedir. Ailenin yapısı gereği, aile içinde olan aile içinde kalmalıdır. Aile işletmesi içinde yapılan hataların iç denetim mekanizmasıyla ortaya çıkarıldığını söyleyen işletme sahibi ve yöneticilerinin sayısı oldukça fazladır. Yalnızca %18'lik kısım bu hataların rastlantısal yolla ortaya çıktığını belirtmiştir. Ancak şirket içi denetim mekanizmasının yanlış anlaşıldığı bir yönetim şeklinde bu oranın bu kadar yüksek çıkması şaşırtıcıdır. Çıkan bu oran yine, aile işletmelerinin yapısal özellikleriyle bağlantılı olabilir. Aile işletmelerinin muhasebe işlemleri diğer şirketlerde olduğu gibi yürütülmektedir. Ancak burada aile işlemlerini diğer işletmelerden ayıran en büyük özellik, aile bireylerinden birinin mutlaka mali ve muhasebe işlerinden sorumlu olarak görevlendirilmesidir. Araştırma sonucunda, bahsi geçen mali işler kavramı, kurumsallaşmamış aile işletmelerinde kasayı ve kasa hesabını takip etmekten öte gidememektedir. Fiili Kasa ile Kasa Hesabı Borç bakiyesi birbirini tutuyorsa ve stok kayıpları yaşanmıyorsa, çok büyük bir sorunun olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan aile işletmelerinin % 60'ı denetçileri denetlemediklerini ifade etmişlerdir. Bu oran aile işletmelerinde çoğu işin güven esası üzerine yürütüldüğünü göstermektedir. Ancak buradaki denetçilerin denetlenmesi kavramı, literatürde kullanıldığı anlamdan farklı bir anlam ifade etmektedir. Araştırmaya katılan 10 aile şirketinin yalnızca ikisi yani %20'lik bir kısmı dış denetim firmasına denetleme yaptırmaktadır. Diğer %80'lik kısım ya kapsamlı bir denetim yapmamakta ya da, hem denetçiler hem denetçileri denetleyenler aile bireylerinden oluşmaktadır.

Yapılan bu araştırma sonuçlarında işletmeler, yaşanan hata ve hile durumları nedeniyle çok büyük vekâlet maliyetlerine katlanmak zorunda kalmadıklarını belirtmişlerdir. Muhasebecilerine güvendikleri için onları takip etmeyi ve denetlemeyi düşünmemişlerdir. Bu araştırma, görüşülen aile işletmelerinin belirli bir dönem içerisindeki görüşlerini yansıtmaktadır. Araştırmanın sonuçlarıyla ilgili genelleme yapılabilmesi için farklı araştırmaların yapılması gerektiği düşünülmektedir. Sonuç olarak, araştırmaya dâhil edilen aile işletmelerinin iç ve dış denetime bakış açılarının, literatürde yer alan iç ve dış denetim kavramından farklı olduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Ağca, V. ve Kandemir, T. (2008). Aile İşletmelerinde İç Girişimcilik Finansal Performans İlişkisi: Afyonkarahisar'da Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 210.
- Akerlof, George A. (1970) "The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism", *Quarterly Journal of Economics*, Volume 84, No: 3, August, pp. 488-500.
- Alp, S. ve Karakaş, A. (2008). Asimetrik Bilgi Teorisi Karşısında Hayek'in Ekonomik Yaklaşımları: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Liberal Düşünce Dergisi*. (51-52) 215-230.
- Artup, P. D. ve Tarım, K. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Basamak Değer Kavramını Anlama Düzeyleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 2(1), 26-36.
- Ayrıçay, Y. ve Kalkan, G. (2013). Sahiplik Yapısı ve Temsilcilik Teorisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 153-174.
- Aytekin, S., Sezgin, H. ve Yalçın, S. M. (2015) Uygulamacıların Muhasebede Hata ve Hileler ile Hile Belirtgeçlerine Yönelik Yaklaşımları: Balıkesir İli Örneği. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, Sayı 44. Ocak. 69-89.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 37, Sayı: 2. 61-82

- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications.
- Creswell, J. W. ve Miller, D. L. (2000). Determining Validity In Qualitative Inquiry. *Theory Into Practice*, 39(3), 124-130.
- Çetin, C., Özcan, E. D., Taşkiran, E. Ve Özdemirci, A. (2010). Aile Kültürünün Aile İşletmesi Kültürü Üzerindeki Etkisi. İstanbul Ticaret Odası. Nesil Matbaacılık, İstanbul.
- Çubukçu, S. (2009). Muhasebe Hilelerini Ortaya Çıkarmada Benford Modeli'nin İlk İki Basamak Yaklaşımı ile Kullanılması. *World of Accounting Science*, 11 (3).
- Doğan, Z. ve Nazlı, E. (2015). Muhasebede Hata ve Hilelerin Önlenmesinde İşletme Yöneticilerinin Sorumluluğunun Tespitine Yönelik Bir Araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(4), 195-212.
- Dumanoğlu, S. (2005). Hata ve Hile Ayrımı: Hile Denetimi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt XX, Sayı 1.
- Eisenhardt, K. M. (1988). Agency and Institutional Theory Explanations: The Case of Retail Sales Compensation. *The Academy of Management Journal*, vol.31, no.3, pp.488-544.
- Erkan, M. ve Arıcı, N. D. (2011). Hata ve Hile Denetimi: Sermaye Piyasası Kuruluna Kayıtlı Halka Açık Anonim Şirketlere İlişkin Düzenlemeler *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 36.
- Fama, E. F. ve Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *The Journal of Law & Economics*, 26(2), 301-325.
- Fındıkcı, İ. (2008). *Aile Şirketleri*, 3.baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Fidan, M. M. (2011). Kobi Kredi Piyasasında Asimetrik Bilgi ve Ahlaki Tehlike: Laleli Örneği. *Maliye Finans Yazıları*, 1(90).
- Greenwood, R. (2003). Commentary on: "Toward a Theory of Agency and Altruism in Family Firms". *Journal of Business Venturing*, 18(4), 491-494.
- Habbershon, T. G., Williams, M., ve MacMillan, I. C. (2003). A Unified Systems Perspective of Family Firm Performance. *Journal of Business Venturing*, 18(4), 451-465.
- Healy, P. M. ve Palepu, K. G. (2001). Information Asymmetry, Corporate Disclosure, and The Capital Markets: A Review of The Empirical Disclosure Literature. *Journal of Accounting and Economics*, 31(1), 405-440.
- Hill, C. W. ve Jones, T. M. (1992). Stakeholder-Agency Theory. *Journal of Management Studies*, 29 (2), 131-154.
- Hopwood, A. G. (1988). *Accounting Research and Accounting Practice: The Ambiguous Relationship Between The Two*. London School of Economics and Political Science.
- Jensen, M. C. ve Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), 305-360.
- Kahveci, M. ve Turna, I. (2016). BITS'de İşlem Gören Turizm İşletmelerinin TOPSIS Tekniği ile Finansal Performanslarının Analizi ve Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 16(48), 99.
- Karacan, S. (2012). Hukuk ile Muhasebenin Kesişme Noktası: Adli Muhasebe. *International Journal of Economic and Administrative Studies*. (8).105-128.
- Kaleli, Yılmaz, G. (2014). Durum çalışması. *Metin, M.(Edt.), Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 261-285.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Koçak, Z. S. (2012). KOBİ Ölçeğindeki Aile İşletmelerinin Kurumsallaşma Surecinde Halka Arzı ve İMKB Gelişen İşletmeler Piyasası, Koçel, T. (Ed.), İstanbul Kültür Üniversitesi ve AG-MER tarafından düzenlenen 5. Aile İşletmeleri Kongresi, 13-14 Nisan 2012, İstanbul. (360).

- Koçel, T. (2013). *İşletme Yönetimi* (13. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Koçel, T. (2012). 5. Aile İşletmeleri Kongresi, Koçel, T. (Ed.), Kongre Kitabı, T. C. İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi ve AG-MER tarafından düzenlenen 5. Aile İşletmeleri Kongresi, 13-14 Nisan 2012, İstanbul. (20).
- Kula, V. (2008), "Hileli Finansal Raporlama Yaklaşımlarını Belirleyen Teşvikler/Baskılar ve Fırsatlar", Muhasebe Ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı 25, ss.63-82.
- Lombard, M., Snyder-Duch, J., ve Bracken, C. C. (2002). Content Analysis In Mass Communication: Assessment and Reporting of Intercoder Reliability. *Human Communication Research*, 28(4), 587-604.
- McMillan, E. J. (2006). *Policies and Procedures to Prevent Fraud and Embezzlement: Guidance, Internal Controls, and Investigation*. New Jersey, John Wiley & Sons.
- Mengi, B. T. (2013). Bağımsız Denetimin Vekâlet Teorisindeki Yeri. *World of Accounting Science*, 15(1).
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2015). *Nitel Veri Analizi* (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Morck, R. ve Yeung, B. (2003). Agency problems in large family business groups. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(4), 367-382.
- Neuendorf, K. A. (2002). *The Content Analysis Guidebook*. USA: Sage Publications
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. SAGE Publications, Inc.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Sema, B. A. T. U., İftar, G. K., ve Uzuner, Y. (2004). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(02).
- Sevilengül, O. (1995). *Genel Muhasebe*, IV. Baskı, Lazer Ofset. Ankara.
- Sönmez, A. ve Toksoy, A. (2011). Kurumsal Yönetim İlkelerinin Türkiye'deki Aile İşletmelerine Uygulanabilirliği. *Maliye Finans Yazıları*, 92, 51-90.
- Sözen, H. C. ve Basım, H. N. (Ed.). (2015). *Örgüt Kuramları*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Tekin, H. (1991). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara. Yargı Yayınevi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- Upton, N. ve Petty, W. (2000). Venture Capital Investment and US Family Business. *Venture Capital: An International Journal of Entrepreneurial Finance*, 2(1), 27-39.
- Utku, B. D. (2009). Etik Davranışlar: Muhasebe Meslek Mensubu Olmaya Aday İİBF Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *World of Accounting Science*, 11(4).
- Yazıcıoğlu, İ., ve Koç, H. (2009). Aile İşletmelerinin Kurumsallaşma Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 497.
- Yıldız, E. ve Başkan, T. D. (2014). Muhasebe Hilelerinin Önlenmesinde Kullanılan Araçlar: BİST Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 62, 1-18.
- Zahra, S. A. (2003). International Expansion of US Manufacturing Family Businesses: The Effect of Ownership and Involvement. *Journal of Business Venturing*, 18(4), 495-512.
- <http://www.resmi.gazete.gov.tr/eskiler/>